सूर्योपनिषत्

ॐ भद्रं कर्णेभिः श्रुणुयाम देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाग्ंसस्तनूभिः। व्यशेमदेवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्ताक्ष्र्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

oṁ bhadraṁ karṇebhiḥ śṛṇuyāma devāḥ| bhadraṁ paśyemākṣabhiryajatrāḥ| sthirairaṅgaituṣṭuvāgṁ sastanūbhiḥ| vyaśema devahitaṁ yadāyuḥ | svasti na indro vṛddhaśravāḥ| svasti na pūṣā viśvavedāḥ| svasti nastārkṣyo ariṣṭanemiḥ| svasti no bṛhaspatirdadhātu| oṁ śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ||

ॐ अथ सूर्याथर्वाङ्गिरसं व्याख्यास्यामः। ब्रह्मा ऋषिः। गायत्री छन्दः। आदित्यो देवता। हंसः सोऽहमग्निनारायणयुक्तं बीजम्। हृल्लेखा शक्तिः। वियदादिसर्ग-संयुक्तं कीलकम्। चतुर्विध-पुरुषार्थ सिध्यर्थे विनियोगः।

om atha sūryātharvāṅgirasaṁ vyākhyāsyāmaḥ| brahmā ṛṣiḥ| gāyatrī chandaḥ| āditpo devatā| haṁsaḥ so'hamagni-nārāyaṇa-yuktaṁ bījam| hṛllekhā śaktiḥ| viyadādisarga-saṁyuktaṁ kīlakam| caturvidhapuruṣārtha siddhyarthe viniyogaḥ|

षट्स्वरारूढेन बीजेन षडङ्गं रक्ताम्बुज संस्थितं सप्ताश्वरथिनं हिरण्यवर्णं चतुर्भुजं पद्मद्वयाऽभयवरदहस्तं कालचक्रप्रणेतारं श्रीसूर्यनारायणं य एवं वेद स वै ब्राह्मणः ॥

ṣaṭsvarārūḍhena bījena ṣaḍaṅgaṁ raktāmbuja saṁsthitaṁ saptāśvarathinaṁ hiraṇyavarṇaṁ caturbhujaṁ padmadvayā'bhayavaradahastaṁ kālacakrapraṇetāraṁ śrīsūryanārāyaṇaṁ ya evaṁ veda sa vai brāhmaṇaḥ।

ॐ भूर्भुवः सुवः। तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि। धियो यो नः प्रचोदयात्। सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च। सूर्याद्वै खल्विमानि भूतानि जायन्ते। सूर्याद्यज्ञः पर्जन्योऽन्नमात्मा। ४

oṁ bhūrbhuvaḥ suvaḥ। tatsaviturvareṇyaṁ bhargo devasya dhīmahi। dhiyo yo naḥ pracodayāt। sūrya ātmā jagatastasthuṣaśca। sūryādvai khalvimāni bhūtāni jāyante। sūryādyajñaḥ parjanyo'nnamātmā।

नमस्ते आदित्य। त्वमेव प्रत्यक्षं कर्म कर्तासि। त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्मासि। त्वमेव प्रत्यक्षं विष्णुरसि। त्वमेव प्रत्यक्षं रुद्रोसि। त्वमेव प्रत्यक्षं ऋगसि। त्वमेव प्रत्यक्षं यजुरसि। त्वमेव प्रत्यक्षं समासि। त्वमेव प्रत्यक्षमथर्वासि। त्वनेव सर्वं छन्दोऽसि। ५

namaste ādityaǀ tvameva pratyakṣaṁ karma kartāsiǀ tvameva pratyakṣaṁ brahmāsiǀ tvameva pratyakṣaṁ viṣṇurasiǀ tvameva pratyakṣaṁ rudro'siǀ tvameva pratyakṣaṁ ṛgasiǀ tvameva pratyakṣaṁ yajurasiǀ tvameva pratyakṣaṁ sāmāsiǀ tvameva pratyakṣamatharvāsiǀ tvameva sarvaṁ chandosiǀ **5**

आदित्याद्वायुर्जायते। आदित्याद्भूमिर्जायते। आदित्यादापोजायन्ते। आदित्याज्जोतिर्जायते। आदित्याद् व्योम दिशो जायन्ते। आदित्याद् देवा जायन्ते। आदित्याद्वेदा जायन्ते। ६

ādityādvāyurjāyateǀ ādityādbhūmirjāyateǀ ādityādāpojāyanteǀ ādityājjyotirjāyateǀ ādityād vyoma diśo jāyanteǀ ādityād devā jāyayanteǀ ādityādvedā jāyanteǀ **6**

आदित्यो वा एष एतन्मण्डलं तपति। असावादित्यो ब्रह्मा। आदित्योऽन्तःकरण-मनोबुद्धि-चित्ताहंकाराः। आदित्यो वै व्यान-स्समानो-दानोऽपानः प्राणः। आदित्यो वै श्रोत्र-त्वक्-चक्षू-रसन-घ्राणाः। ७

ādityo vā eṣa etanmaṇḍalaṁ tapati| asāvādityo brahmā| ādityo'ntaḥkaraṇa-manobuddhi-cittāhaṅkārāḥ| ādityo vai vyānassamāno-dāno'pānaḥ prāṇaḥ| ādityo vai śrotra-tvak-cakṣūrasanaghrāṇāḥ| 7

आदित्यो वै वाक्पाणि-पाद-पायूपस्थाः। आदित्यो वै शब्द-स्पर्श-रूप-रस-गन्धाः। आदित्यो वै वचना-दाना-गमन-विसर्गानन्दाः। आनन्दमयो विज्ञानमयो विज्ञानघन आदित्यः। नमो मित्राय भानवे मृत्योर्मा पाहि। भ्राजिष्णवे विश्ववहेतवे नमः। सूर्याद्भवन्ति भूतानि सूर्येन पालितानि तु। ८

ādityo vai vākpāṇipādapāyūpasthāḥ| ādityo vai śabda-sparśa-rūpa--rasagandhāḥ| ādityo vai vacanā-dānāgamana visargānandāḥ| ānandamayo vijñānamayo vijñānaghana ādityaḥ| namomitrāya bhānave mṛtyormā pāhi| bhrājiṣṇave viśvahetave namaḥ| sūryādbhavanti bhūtāni sūryenapālitānitu| 8

सूर्ये लयं प्राप्नुवन्ति यः सूर्यः सोऽहमेव च। चक्षुर्नो देवः सविता चक्षुर्न उत पर्वतः। चक्षु-र्धाता दधातु नः। आदित्याय विद्महे सहस्त्रकिरणाय धीमहि। तन्नः सूर्यः प्रचोदयात्। ९

sūrye layaṁ prāpnuvanti yaḥ sūryaḥ so'hameva ca। cakṣurno devaḥ savitā cakṣurna uta parvataḥ। cakṣu-rdhātā dadhātu naḥ। ātyāya vidmahe sahasrakiraṇāya dhīmahi। tannaḥ sūryaḥ pracodayāt। 9

सविता पुरस्तात्-सविता पश्चात्तात्-सवितोत्तरात्तात्सविताधरात्तात्-सविता नः सुवतु सर्वतातिगं सविता नो रासतां दीर्घमायुः। ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म। घृणिरिति द्वे अक्षरे। सूर्य इत्यक्षरद्वयम्। आदित्य इति त्रीण्यक्षराणि। एतस्यैव सूर्यस्याष्टाक्षरो मनुः॥ १०

savitā purastāt-savitā paścattāt-savitottarāttāt-savitādharāttāt-savitā naḥ suvatu sarvatātigṁ savitā no rāsatāṁ dīrghamāyuḥ। omityekākṣaraṁ brahmā। ghṛṇiriti dve akṣare। sūrya ityakṣaradvayam। āditya iti trīṇyakṣarāṇi। etasyaiva sūryasyāṣṭākṣaro manuḥ। 10

यः सदाहरहर्जपति स वै ब्राह्मणो भवति स वै ब्राह्मणो भवति। सूर्याभिमुखो जप्त्वा महाव्याधि भयात्प्रमुच्यते अलक्ष्मीर्नश्यति। अभक्ष्य भक्षनात् पूतो भवति। अगम्यागमनात् पूतो भवति। पतित संभाषणात् पूतोभवति। असत् संभाषणात्पूतो भवति।

yaḥ sadāharaharjapati sa vai brāhmaṇo bhavati sa vai brāhmaṇo bhavati। । sūryābhimukho japtvā mahāvyādhi bhayātpramucyate। alakṣmīrnaśyati। abhakṣa bhakṣanāt pūto bhavati। agamyāgamanāt pūto bhavati। patita sambhāṣaṇāt pūto bhavati। asat sambhāṣaṇātpūto bhavati।

मध्याह्ने सूर्याभिमुखः पठेत्। सद्योत्पन्न-पञ्च-महापातकात्-प्रमुच्यते। सैषा सावित्रीं विद्यां न किञ्चिदपि न कस्मै-चित्-प्रशंसयेत्। यः एता महाभागः प्रातः पठति स भाग्यवान् जायते।पशून्विन्दति। वेदार्थं लभते। त्रिकालमेतज्जप्त्वा क्रतुशत-फलमवाप्नोति। हस्तादित्ये जपति स महामृत्युं तरति स महामृत्युं तरति य एवं वेद इत्युपनिषत्। १२ ॐ

madhyāhne sūryābhimukhaḥ paṭhet। sadyotpanna-pañca-mahāpātakāt-pramucyate। saisā sāvitrīṁ vidyāṁ na kiñcidapi na kasmai-cit-praśaṁsayet। yaḥ etā mahābhāgaḥ prātaḥ paṭhati sa bhāgyavān jāyatepaśūnvindati। vedārthaṁ labhate। trikālametajjaptvā kratuśata-phalamavāpnoti। hastāditye japati sa mahāmṛtyuṁ tarati sa mahāmṛtyuṁ tarati ya evaṁ veda ityupaniṣat।

शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

Peace, peace, peace.